Է. ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 1,954 — Կ. ՊՈԼԻՍ, 1903 ՓԵՏՐ. 22—7 ՄԱՐՏ — 8 ՋԻԼՀԷՃԷ, 1320—22 ՇՈՒՊԱՔ 1318 — ՇԱԲԱԹ

Բիւզանդիոն

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ — ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԻՉԵԱՆ

PUZANTION
Journal Arménien Quotidien, Politique, Financier et Littéraire
Directeur - Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab-Ali Djaddéssi, № 23-25
CONSTANTINOPLE

ՀԱՅ. ԵԿԵՂԵՑԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

ԴԱՐՁԵԼԸ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋԸ.—ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ—ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

Ա.

Կ'ցաւիմ որ նախորդ չարթուն Կիլիկիոյ Աթոռոյն չուբէն լրած մէկ—երկու ակնարկներս վշտացուցեր են մեր պատուական բարեկամ Սահակ Վարդապետը, որոյ վաստակ չարաթի աւուր Բէոլօպէնի մէջ լրած դիտողութիւններն և այս առիթս պարզած տեսակէտներն ուշի ուշով կարդացին անշուշտ ընթերցողք։

Կ'ընդունինք թէ մէկ կէտի մը վրայ խաբանքի ունի Նորին Արժանապատուութիւնը, այն է թէ Կիլիկիոյ Տունը կամ Աթոռն ըսելով միայն Սոյ մի քանի փըլփլած սեռականներն ու մէջի 2—3 վերաբառոները պէտք չէ հասկնանք։ Կ'գտնինք զինքն որ նախնձախնդիր կ'ըլլայ, ինչպէս միշտ, իր պատկանած Աթոռին և Միաբանութեան պատուոյն։ Մենք ո'չ ոք վիրաւորելու մտադրութիւնն ունեցած ենք, և Սոյ Աթոռոյն բարոյական և նիւթական բարգաւաճումն ինչպէս ամէնուն, նոյնպէս մեր ալ բաղձանքն է, զոր քանիցս ալ կրկնած ենք այլ և այլ առիթիւ։

Սոյն գոհացումը տալէ վերջ Նորին Սրբազնաստուութիւնն, փութամ ասկայ յայտնել թէ ո'չ միայն անժամանակ յիշատակութիւնն խնդրոյն մէջ իմ համզուսն չէ՛ փոխուած իր ջատագովականէն ետև, այլ նաև իր և մեր մէջէն աւելի կարեւոր կէտի մը վրայ կարծեաց անհամաձայնութեան ծագում տալու կոչուած է դժբաղաստաբար այդ գրութիւնը։

Առնենք նախ անժամանակ յիշատակութիւնը, որոյ մասին արդէն ընդհատած էի թէ կարելի էր նախորդ զեղծումներու օրինակներ գտնուելին մինչև ատիճան մը — որք պարագային բերմամբ ալ կրնան ասկայն արդարացնել, մինչդեռ ներկայ պարագային՝ բնաւ չկայ ո'ր և է պատճառ, բայց եթէ լոկ անհամբերութիւն։ Մենք ընդդիմանալու օձեալ արքեպիսկոպոսի մը այս մասին պարզ տրտունջի մը հետ բաղդատութեան դրուելն Հայ. Եկեղեցւոյ նուիրապետութեան կարգ ու սարքին մեզիտութիւն կ'համարի։ Լա՛ւ. Թողունք տրտունջ, քահանան, առնենք գատաւոր մը առաջնորդ Ծայրագոյն վարդապետ մը։ Եա ալ օձեալ, հոգևնականաբար եկեղեցական մ'է, չէք ժխտեր կարծեմ։ Արդ, եթէ այսպիսի եկեղեցական մը իր գատաւոն ձեռնհաս ժողովէն եպիսկոպոսական վկայագիր առնէալ և եթէ կեդրոնական Վարչութենէն և ժամանակին Պատրիարքէն ալ վաւերացուի, այլ և «Արքազան», «եպիսկոպոս» պիտի ըսէ՞նք իրեն, և ըստ այնմ պիտի յիշե՞նք պատարագած առեն, հոգ չէ թէ ձեռնադրութիւն և օծումն, երբ յարմարի, այն առենն ըլլայ։ Ուրիշ օրինակ աշխարհականներէն։ Դիտէք որ ամուսնութիւն մը օրինաւոր ըլլալու համար քանի մը էական պայմաններ կան, առանց որոյ կատարուած կամ ձևացուած պսակը վաւերական չհամարուիր։ Արդ առնենք այդ էական պայմանները լցուցած տող մը, որոց պակի հրամանն ալ առնուած առնուելիքն գրուծն է, կ'հաւանի՞ք որ առնք այլ և այ ազատ ըլլան վերթ իբր այր և կին ճանչնալու և բան այնմ կենցաղավարելու մէկ յարի տակ, հոգ չէ թէ պակը չարթէ մը կամ տխե մը վերջը տեղի ունենայ։ մեզ ալ վրիննք պիտի կրնանք Տէր և Տիկին կոչել այդ արարողութենէն առաջ։ Անշուշտ ո'չ։ Նոյնն է նաև ներկայ պարագային մէջ, զի երկուքն ալ եկեղեցւոյ Խորհուրդ են։ Ապահովեան Սրբազանի մտքին մինչև ցարդ կատարուած ձևակերպութիւնները լոկ նախապատրաստական պայմաններն էին վիճակի փոփոխութեան մը որ ներկայ պարագային մէջ ընկալեալ արարողութեամբ (ձեռնադրութեամբ և օծմամբ) և Ս. Հոգւոյն միջնորդութեամբ պիտի կատարուէր, բայց չէ կատարուած դեռ (այդ մեջտեղին անունն իսկ կրնայ փոխուիլ։) Տեսէք, Պոլսոյ Պատրիարքները լոկ Արքեպիսկոպոսներ են և ընտրութեան ժամանակ ո'ր և է եկեղեցական արարողութեան պէտք չունին պաշտօնապէս իրը Պատրիարք ճանչցուելու և Ս. Պատարագի մէջ յիշատակուելու համար։ Այսու հանդերձ վարչական արարողութիւն մը և ախտագրութիւն մը կայ, որ մինչև տեղի չունենայ, նորընտիր Պատրիարքին յիշատակութիւնը չկատարի եկեղեցւոյ մէջ։

Մենք ըսած չենք բան թէ օծումը— նոյն իսկ եթէ սպրկեալ—բաւական է բան ինքնին կանոնական հանգամանքը տալու եպիսկոպոսի մը։ բայց տակի չի հանաւելի թէ ամէն օրինաւորապէս ընտրեալ եպիսկոպոսի մը դեռ չօծուած կոչուելուն պէտք է կոչուի ipso facto (նոյնն գործով) և մանաւանդ իրը այն յիշատակուի Ս. Պատարագի մէջ։ Մեր եկեղեցական պատմութեան բազմադարեան չրջանին մէջ եղեր են չատ առենները ազգասիրական ձեռնադրութիւն և ախտագրութիւն, մանաւանդ ժե. դարէն սկսեալ, առանց կանխաւ ընդհանուր ժողովրդեան կամ եկեղեցական հաստատութեան, բայց չեն ալ մերժուիր ընդհանրութենէն. ոմանք ալ վերջէն վաւերացուեր են, ինչպէս Աղթամարայ վերջին Կաթողիկոսը։ Մանաւանդ Սոյ և Աղթամարայ մասնաւոր կանոնադրութեանց մէջ մինչև վերջին ատենները մեծաւ մասամբ այդ դրութիւնը չարաչնաած է դարերով։ Ասոր հակառակ, օրինաւորապէս ընտրեալ և վաւերացեալ, այլ չօծեալ կաթողիկոսու մը իշխանութիւնն յիշխողական 1441ին վաւերական և դարերէ ի վեր ընդունուած և նուիրագործուած, անվիճելի դարձած եղելութիւն մ'է։ Որքան խառնակութիւններ և անկարգութիւններ պատճած ըլլան այդ փոխադրական առաջին չրջանին մէջ յիշմանեն որ արդարացնեն կարգեալ ըլլան ամէն կողմէ նոյնիսկ Ս. Էջմիածնէն ալ։ Ուրեմն ինչո՞ւ ուրիշ Սահակ Վարդապետ 67 կը հարիւ, ինչ է այս կէս առ կէս թողուցուրելութեան պատճառը։

Պատճառը սա է որ Սահակ Վարդապետը չընդունիր Վարդապետական Ժողովը, և Կիլիկիոյ արդի կաթողիկոսութեան ծագումը կ'նայէ մինչև այն ատեն ուր Ընդհ. Հայրապետութեան Աթոռն ի Կիլիկիա փոխադրուեցաւ։ Բան այս դրութեան բնաւ առարկութիւն մը չկայ Սրբոյն Ներսէսի Շնորհալւոյն և օրինակի համար Թլկուրանցիներ մէջ (չէ՞ որ բանասէղծ էր), Գրիգոր Տղայի և այս ինչ անուան Պիծակի կամ Ուղուրլուի մէջ. հոգ չէ թէ առաջինները Ընդհ. Հայրապետի իշխանութիւն, տիտղոս ունեցած ըլլան, չատ տարբեր վերջինները մասնաւոր իշխանութիւն. բանաւ կան է որ Կիլիկիոյ առնմանաց մէջ կ'բնակէին, աթոռ ունէին երկուքն ալ։ Բայց այս ենթադրութիւնն ըստ ինքեան հակառական կ'ըլլայ եղեր —վասն զի չատ նահապետ յաջորդութիւն մը ցոյց տալու համար Սոյ արդի կաթողիկոսայ չի բաւեր միայն մինչեւ Վկայասէրն երթալ, այլ պէտք է աւելի յառաջ երթալ և երթալ մինչեւ ի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ կամ ի Ս. Թադէոս Առաքեալ— զի Վկայասէրն ալ ատենց յաջորդն էր— և այն ատեն կ'ունենաք ո'չ թէ 67, այլ 127 կաթողիկոս մինչեւ ի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ, կամ 137 մինչեւ ի Ս. Թադէոս։ Այո՛, եթէ Մայր Աթոռոյ ներքնեբէն մէկ երկու սիւն միայն հանէք ձեզի ամրելու համար, ամբողջ չէնքը կ'փլի։ Բայց մեր Սուրբ Հայրապետական Աթոռոյն փոխադրութիւնը չատ անգամ մը մտիկ ճամբայ մը բռնել կ'ուզէ։ Զուարի կարծենք բոլորովին խախտել Մայր Աթոռոյ դիրքն և հեղինակութիւնն հանդէպ Հայ ժողովրդեան— և այսպիսի յաւակնութիւն մը ծիծաղելի պիտի ըլլար իր ներկայացուած 6 եպիսկոպոսաց (՞) և 30 վարդապետաց կողմէ— բայց Կիլիկիոյ ժողովրդեան և նոր Աթոռականին ալ հասոյ երեւիլ կ'ուզէ. Կիլիկեան կղերը, իր միաբանակիցները փառաբանել կ'ուզէ. կ'տեսնէ որ եթէ Շնորհալիներ ու Վկայասէրներ, Սահակ Պարթեւներ ու Գրիգոր Տղաներ օգնութեան չկոչէ և Հռոմկլայի Սրբազանի նախորդաց մէջ չգտնէ այս Սրբազան Հայրապետները Սոյ Աթոռոյն փառքն ուեղծելու համար՝ Սահակ Ա. Մեխիթարեան (*) չէ՛ որ պիտի կրնայ վերյուշել իրը եղբ բաղդատութեան Սահակ Բ-ի հետ։ Բայց իր այս ձեռնարկը, էնկիւղոբոխիոնը հատնելու է որ Կիլիկեան անձուկ սահմանէն դուրս ընդունելութեան արժանանայ. չենք կարծեր։ Ներելի չէ պատմութիւնը խոթել համար խեղաթիւրել։ Կանելի չէ՛ մեծամասնութեան ձայնը փոքրամասնութեան հպատակեցնել։ Արժ. Սահակը կ'տառջարկէ որ Մայր Աթոռն ալ յիշէ Սոյ կաթողիկոսը, որպէս զի Կիլիկեցիք ալ Ընդհ. Հայրապետին դէմ ոչ «չարձակեցի զինք. ինչ չիյնար եա կանչէ զինք»։— Զարմանալի չէ ուրեմն որ Ուէլի, ամուսնական կեանքի այս կերպ փորձառութենէ մը ետքը, խորհուրդ տուած է երիտասարդներուն ըսելով թէ «Մի՛ ամուսնանաք, այլ այրի մնացէք՝ ի սէր Քրիստոսի հանուն»։

Անուանի բանասէղծ Միլդրէտի առաջին կինը, յետնոցուկ և զեղանի Մէրի Բօուէլ, ամիս մը չատ դժբախտ կեանք մը անցընել տուաւ իր ընկան, և թեթեւ դիւտղութեան մը համար ընդվզելով, փախաւ գնաց, և ամէն թախանձանքներու հակառակ, ժամանակ մը չդարձաւ։ «Դիւահս կորուսալ»ի տրեղտականան հնչղնակին անուշ անիչխանութիւնը ցոյց կուտայ որ իր գասալիք կնոջ մահէն ետքն անոր վրայ գրելով «իմ հանգուցեալ սքրբատուեր ամուսինս» կ'կոչէր զայն, անչուշտ licence poétique ով։ Բայց Միլդրէն ա՛լ աւելի գժբախտ եղաւ իր երկրորդ կնոջմով, Էլիզապէթ Մինչըլ, որ իր ամուսնական պատասխանութիւնն աղէկ կատարելու յարմարագոյն մէկոցը կ'նկատէր երկաթեայ գաւազանով մը կառավարել իր էրկիը։ Դանիէլ լեզուով, ունայնամիտ և կոյտ, Տիկին Միլդրէն անհանդուրժելի կին մ'էր, և այդերուն ամէնէն համբերող ընկերուհի։ Միլդրէն թէ «Ամուսնական կեանքիս փուչերը կ'ըզդամ ամէն օր»։

Ժ.Զ. Դարուն համբաւաւոր փաստաբանը, Քօք, խելացնութեան ու ճարպիկութեան մեծ գործ մ'ի գլուխ հանած ըլլալ կ'կարծէր Պաքոնի դէմ մրցակից հանդիսանալով և Էլիզապէթ Թագուհւոյն մեծ Վարչապետ Սէսիլի Թոմասեանի՝ Լէսթ Էլիզապէթ Հաթիքը՝ կնութեան առնելով։ Բայց այս կարճատեւ յաղթանակ ո՛րչափ տաղի նաստ իրեն։ Այրի Տիկին Հաթիքն «մոլեգնեալ գեղուհի» մ'էր, և ո՛չ միայն իր սպրատուբ լեզուաս ամէն օր կ'ճարկաղբէր ամուսնոյն իր սենեակը փախչիլ ապատանի մը չկրաց։ Բէյճ այս խեղճուելութիւնէն զերծ մնացած Ժ.Զ. Դարուն «պահեակ Թշուառ» մը կ'ոնէր ինքզինքն։

Հանրածանօթ բանասէղծ Տթայսրէն իր փառաբերութիւնը գոնացնելու համար իր մարքի հանդարտութիւնը զոհած եղաւ, երբ Լօրա Պէրքլայրի դուստր Լէտի Էլիզապէթ Հօուարտի հետ ամուսնանալով, «ազնուական սիկնով մը գէմքով պատուհիկը կնութեան առած եղաւ»։ Տիկինը փոքրիկ հարստութիւն մը հետը բերած էր, բայց այն գրամին ծագումը շատ մաքուր չէր կ'երեւար, և ա՛լ աւելի մեծ անպատեհութիւն մը այն եղաւ որ ինք բարերարին անարժան էր հանճարի տէր մարդու մը կինը ըլլալու։ Անմեղամիտ արհամարհանքով կ'վերաբերուէր իր ամուսնոյն բանասէղծական գործին հանդէպ, մինչ կ'պահանջէր որ նա կարեւորութիւն տար իր աղարտչային մտագործութեանցը։ Ձաշկոներու անընդհատ բախումէն ամէն օր կաց և կռիւ կ'ծագէր մէջերնին։ Տիկինն օր մը հեգնօրէն կ'բացագանչէր. «Ա՜հ, եթէ միայն գիրք մը եղած ըլլայի, աւելի ուշադրութիւն կ'դնեիր վրաս։»—«Ա՜հ, երանի թէ Տարեցոյց մ'ըլլայիր, Տիկին, այն ատեն պատճառ մը կ'ունենայի տարեւոյ վերջը ձեզ փոխելու։»

Ուրիշ բանասէղծի մը, Սուիֆթի, անխորհուրդ երթը խեղճութիւն մատնեց յաջորդաբար երեք կինոջ, որք զինք սիրելու և պաշտելու տկարութիւնն ունեցեր էին, և ի վերջոյ այնքան խեղճութիւն բերաւ իր գլխուն որ տեսակ կսկիծով դէմ դիմագրկուց բացագանչեց ամբամ մը.—«Ամուսնութիւնը բաղում զաւակներ ունի, որոց անուանքն են՝ Զղջում, Դժտութիւն, Զգայնութիւն և Զղջանք։»— Սթելլայի հետ գաղտնապէս ամուսնացաւ, բայց չկնակցեցաւ, և թող ալ չտեսաւ որ ի՛ր տունը կրէր։ Իր անտարբերութիւնն և անգթութիւնն պատճառ եղան տանուան վախնալի, որ այնքան անխորհուրդ կերպով կ'սիրէր զինք։

Բանասէղծ Շէլլի պարզապէս խենդութիւն մ'երեւ փախչելով Օր. Հարիէդ Ուէսթպրուքի հետ, վերջապատանաւոր դէպքոցական ընկերուհին իր քրոջ։ Դժբախտապէս, այս անխորհուրդ արարքը զինք փախցնող տարեկանի կատրին մէջ իրեն հետ կ'տանէր անհրաժեշտ հիւր մը որուն անունն էր Աղքատութիւն, և Շէլլի կէս—կուչտ կէս—անօթի վիճակի մէջ ճակատագրի դառնութեան դէմ պայքարող մարդ չէր։ Դժբախտութիւն միայն կրնար յանգի գալ փառասէր, յեղյեղուկ երիտասարդ բանասէղծին և մանկամարդ, անփորձ և խեղճուկ աղջկան միութենէն, և երկաթեայի է որ պիտակին եռանդն ալ մեղրալուծէին անգին տեսած ըլլայ։ Ամէն օր մէյմէկ յաւակնութիւն եղած Տիկին Շէլլիի հասմար, և երբ, երկար տարի անտես ընկէ եւաքն իր կինը, Շէլլի փախաւ Մէրի Կուտմիսի հետ, որուն սև աչքերը դիւթեր էին զինք, մանկամարդ Տիկին Շէլլի Թիւ 1 իր յաւակնութիւնին տէր չէր։ Քշուառութիւնը գնաց իրեն հետ թաղել Սերբանդնի գետակին մէջ։

Բանասէղծ, փիլիսոփայ, քաղաքագէտ, գրագէտ Լօրա Լիդգրնի «պահեակ Քշուա-

(*) Այսպէս կոչուած պատմութեան մէջ, կա՛մ արհեստիւ գինեզան եղած ըլլալուն համար և կամ որ աւելի հաւանական է չգիտցողց արբեցող տ'ըլլալուն համար։ Ղ չարաբար արբեցող տանուկ պատմական անուղոսի մը չեն արժանացած։

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՄԵԾԱՆՈՒՆ ԴԻՒԱՆԱՊԵՏՆԵՐ ԱՄՈՒՍՆԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻ ՄԷՋ

Մեծանուն մատենագիր Թօմաս Քարլայլ Օր. Ճէն Ուէլշի հետ իր ամուսնական քինչն քիչ առաջ հետեւեալ դառնակոծութիւնը գրած էր նամակի մը մէջ.— «Քանի «գիտեմ որ մեր կենակցութիւնը չատ անյարմար և խառնակ պիտի ըլլայ, խառնդեր մը մեզի և ուրիշի, ամէնէն ա«նոյն և ամէնեն գառն, կամ՝ բնութեան «մէջ՝ ամէնեն պայծառ և արեւոտ օդը, և «մրրիկներով խառն ամոնամանիք, անձ«րեւախառն ձիւն, փայլակ, կայծակ, կա«տաղի փոթորիկ, արեւն ալ՝ երբ ծածկի՝ «միշտ աւելնագոյն չափով։»—Զարմա՛նք։ Ո՛րչափ ստոյգ եղաւ այս մարգարէութիւնը։

Ո՛չ մէկ էրիկմարդ երբեք այնքան համակերպութեամբ տառապած էր քան Ճօն Ուէսլի, հիմնադիրն Ասւետարանական Ուեսլեական եկեղեցւոյն։ Ո՛չ մէկ չատակ ալ աւելի անասնելի եղած էր քան տիկին Ուէսլի։ Ամէն օր կ'չարչարեր իր էրիկին՝ յիմարական նախանձոտութիւն մը ցուցնելով, անոր հետեւէն կ'երթար լրտեսի մը պէս, գրան ծակերէն մտիկ կ'ընէր, գրասեղանը կ'խառնէր ու նամակները կ'բանար, և չարին անցընելով, երբեմն ալ կոխան կ'ընուէր, և խեղճ էրկի մարդուն մահճէչն կ'գաչէր, գեսին կ'պատկեցնէր. Այս բռնակալութեան ճօն Ուէսլի կ'պատասխանէր չատ մեղմօրէն, և իրբեւ ամէնէն ծանր խօսքը, ատա՛ ինչ որ կ'գրէր նամակով.— «Շատ անախորժ կ'երեւայ ինձ որ իմ ատես «մէջ չկարենամ իմ խօսքս քալեցնել, և «ազատ չըլլամ իմ ամէնէն մեծաւոր ազ«գականներս հրատիրելու գո՛նէ գասաի մը «մէջ խոչոր մը համար որուն ներկայանալ մը, կամ գրելու, հղկելու կարողութիւնը կախում ունէր քաջալերութենէ։ Ուսին պատրաստկան չէ ուրեմն՝ ըսելուն համար բարեկամի մը թէ «Ինչո՞ւ արդեօք «մեծ մարդու մը կնայ ամէնքն ալ ծաղրի կ'ենթարկուին։ Ուրիշ մը կ'ըսէ թէ «Ամուսնական կեանքին փուչերը կ'ըզդամ ամէն օր»։

Ժ.Զ. Դարուն համբաւաւոր փաստաբանը, Քօք, խելացնութեան ու ճարպիկութեան մեծ գործ մ'ի գլուխ հանած ըլլալ կ'կարծէր Պաքոնի դէմ մրցակից հանդիսանալով և Էլիզապէթ Թագուհւոյն մեծ Վարչապետ Սէսիլի Թոմասեանի՝ Լէսթ Էլիզապէթ Հաթիքը՝ կնութեան առնելով։ Բայց այս կարճատեւ յաղթանակ ո՛րչափ տաղի նաստ իրեն։ Այրի Տիկին Հաթիքն «մոլեգնեալ գեղուհի» մ'էր, և ո՛չ միայն իր սպրատուբ լեզուաս ամէն օր կ'ճարկաղբէր ամուսնոյն իր սենեակը փախչիլ ապատանի մը չկրաց։ Բէյճ այս խեղճուելութիւնէն զերծ մնացած Ժ.Զ. Դարուն «պահեակ Թշուառ» մը կ'ոնէր ինքզինքն։

Բանասէղծ Շէլլի պարզապէս խենդութիւն մ'երեւ փախչելով Օր. Հարիէդ Ուէսթպրուքի հետ, վերջապատանաւոր դէպքոցական ընկերուհին իր քրոջ։ Դժբախտապէս, այս անխորհուրդ արարքը զինք փախցնող տարեկանի կատրին մէջ իրեն հետ կ'տանէր անհրաժեշտ հիւր մը որուն անունն էր Աղքատութիւն, և Շէլլի կէս—կուչտ կէս—անօթի վիճակի մէջ ճակատագրի դառնութեան դէմ պայքարող մարդ չէր։ Դժբախտութիւն միայն կրնար յանգի գալ փառասէր, յեղյեղուկ երիտասարդ բանասէղծին և մանկամարդ, անփորձ և խեղճուկ աղջկան միութենէն, և երկաթեայի է որ պիտակին եռանդն ալ մեղրալուծէին անգին տեսած ըլլայ։ Ամէն օր մէյմէկ յաւակնութիւն եղած Տիկին Շէլլիի հասմար, և երբ, երկար տարի անտես ընկէ եւաքն իր կինը, Շէլլի փախաւ Մէրի Կուտմիսի հետ, որուն սև աչքերը դիւթեր էին զինք, մանկամարդ Տիկին Շէլլի Թիւ 1 իր յաւակնութիւնին տէր չէր։ Քշուառութիւնը գնաց իրեն հետ թաղել Սերբանդնի գետակին մէջ։

Բանասէղծ, փիլիսոփայ, քաղաքագէտ, գրագէտ Լօրա Լիդգրնի «պահեակ Քշուա-

ՇԵՐԼՕՔ ՀՕԼՄՍԻ ԱՐԿԱԾՆԵՐԸ (86)

ԴԵՂՆԱԳՈՅՆ ԵՐԵՍԸ

Հրատարակելով այս կարճ ուրուագիծերը, ամենքն ալ հիմնած այն բազմաթիւ դէպքերուն վրայ, զորս լսեցի բանեկամիս մանուկ մէկ չնորհովը, և պատահական դէպքանին եղայ քանի մը տարբերակ տեսարանի մէջ, բնական է որ ամէնի անոր յաղողութիւններուն քան թէ ձախողութիւններուն վրայ ծանրանամ։ Եւ ասկիա ոչ թէ իր համբաւին սիրոյն համար, վասն զի երբ գործի մը մէջ անյաղող ըլլար, իր կորովը ոգևրաբարձրացնելու յօժ աքանչելի կէն, այլ որովհետեւ ո'ւր որ ինք չյաղողեր, ո'չ մէկը կրնար յաղողիլ, և ինդրին առ յատկ կը թողուեր առանց եզրակացութեան մը յանգելու։ Սակայն կ'պատահեր որ մինչեւ իսկ եթէ պիտեր, ճշմարտութիւնն արտդեն հասնած էր։ Այս կարգի վեցեակ մը դէպքերու նօթերն ունիմ, որոցմէ Սըքքնա Սդէյնի գործն և ան՝ զոր պիտի պատմեմ հիմա՝ խիստ չանհկան պարագաներ կ'ներկայացնեն։ Շերլօք Հօլմս այնպիսի մարդ մ'էր որ չատ քիչ անգամ մարդանք կ'ընէր լոկ մարդանքի սիրոյն համար։ Քիչ մարդիկ կարող են դրամական առննամած ջանքեր ընելու, եւ Հօլմս անշուշտ մին էր այն առնամաքոտ կոփամարտիկներէն զոր տեսած ըլլամ երբեք։ Բայց ֆիզիքական անմարտական մարդանքը կորովի վատնում կ'նկատէր և դէն ուրեք չարժում կ'կատարէր, բաց ի եթէ նպատակ մ'ունենար։ Այս ատեն բոլորովին անխոնջ էր։ Այսպիսի պարագաներու մէջ իր վարժութիւնը պահելը նշանակելի է, բայց իր մտունդը սովորաբար խիստ չափաւոր էր, և հագուստը՝ վերջին ծայր պարզ։ Ծաքանին պատահական դործակցութենէն զատ ուրիշ մտքերնիս չունէր, և այն գերը կ'գործածէր մի միայն իբր բողոք կեանքի միօրինակութեան դէմ։ Իբր դէպքերն հագուստիս ալ նկատելի էին եւ լրագրիները՝ անչահկան։ Գարնան առաջին օրերն մին, բաբեկամս այնքան խռոված էր որ ինձ հետ պտոյտի ելաս։ Բաքքին մէջ ուր առաջին ընձիւղները կ'երեւային կնձնիներուն վրայ, և չգանակներու կպչուն ծայրերը նոր սկսած էին դուս ելնել իրենց հնգաձայ տերևներուն մէջ։ Երկու ժամու չափ թափառեցանք միասին, մեծ մասամբ լռիկ, ինչպես կ'վայել երկու մարդոց որք վիրար մտերիմ կ'ճանչնան։ Ժամ ճին մօտ էր երբ Պէյքըր Սթրիթ դարձանք ուղղակի։—Ներեցէք, Տէր, ըսաս մեր ապատաւորը, երբ դուռը բացաս, մարդ մ'ակնա եւ ձեղ հարցուց։

Հօլմս երեսս նայեցաւ յանդիմանական ձեւով։—Շատ պատկանքը, ըսաւ։ Այդ մարդը դնո՞ց։

—Այո՛, Տէր։

—Նկատ չէրաւիրեցի՞ք։

—Այո՛, Տէր։ Ներս եկաւ։

—Մրչտի սպասից։

—Կէս ժամ, Տէր։ Շատ անհանդարտ մարդ մ'էր։ Հոս դանուած միջոցին միշտ պատեցաւ եւ ոտքերը գետին զարկաւ։ պատահական դործածութենէն զատ ուրիշ մտքերնիս չունէր, և այն գերը կ'գործածէր մի միայն իբր բողոք կեանքի միօրինակութեան դէմ։ Իբր դէպքերն հագուստիս ալ նկատելի էին եւ լրագրիները՝ անչահկան։ Գարնան առաջին օրերն մին, բաբեկամս այնքան խռոված էր որ ինձ հետ պտոյտի ելաս։ Բաքքին մէջ ուր առաջին ընձիւղները կ'երեւային կնձնիներուն վրայ, և չգանակներու կպչուն ծայրերը նոր սկսած էին դուս ելնել իրենց հնգաձայ տերևներուն մէջ։ Երկու ժամու չափ թափառեցանք միասին, մեծ մասամբ լռիկ, ինչպես կ'վայել երկու մարդոց որք վիրար մտերիմ կ'ճանչնան։ Ժամ ճին մօտ էր երբ Պէյքըր Սթրիթ դարձանք ուղղակի։—Ներեցէք, Տէր, ըսաս մեր ապատաւորը, երբ դուռը բացաս, մարդ մ'ակնա եւ ձեղ հարցուց։

Հօլմս երեսս նայեցաւ յանդիմանական ձեւով։—Շատ պատկանքը, ըսաս

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Վաղուց ի վեր ազգային գործիչներ, որոնք ունեցել են առիթ ծանօթանալու Հայաստանի հայ բնակչութեան կեանքին, նկատել են, որ մեր ազգաբնակութեան մէջ գոյութիւն ունի մի մեծ պակասութիւն, որ ամենից շատ խանգարում է նրա զարգացման ընթացքին։ Այդ պակասութիւնը կայանում է նրանում, որ մեր ազգաբնակութեան մէջ չկայ միութիւն։ Ամէն մի գաւառ, ամէն մի գիւղ, ամէն մի ընտանիք ապրում է իր առանձին կեանքով, իր առանձին շահերով, իր առանձին հասկացողութիւններով։ Ամէն մի գաւառ, ամէն մի գիւղ, ամէն մի ընտանիք ունի իր առանձին ուղղութիւնը, որ շատ անգամ հակառակ է միւս գաւառների, միւս գիւղերի, միւս ընտանիքների ուղղութեանը։ Ամէն մի գաւառ, ամէն մի գիւղ, ամէն մի ընտանիք ունի իր առանձին ձգտումները, որոնք շատ անգամ հակառակ են միւս գաւառների, միւս գիւղերի, միւս ընտանիքների ձգտումներին։ Ամէն մի գաւառ, ամէն մի գիւղ, ամէն մի ընտանիք ունի իր առանձին շահերը, որոնք շատ անգամ հակառակ են միւս գաւառների, միւս գիւղերի, միւս ընտանիքների շահերին։ Ամէն մի գաւառ, ամէն մի գիւղ, ամէն մի ընտանիք ունի իր առանձին հասկացողութիւնները, որոնք շատ անգամ հակառակ են միւս գաւառների, միւս գիւղերի, միւս ընտանիքների հասկացողութիւններին։

Այդ պակասութիւնը մեծ չափով խանգարում է մեր ազգի զարգացման ընթացքին։ Ամէն մի գաւառ, ամէն մի գիւղ, ամէն մի ընտանիք, ունենալով իր առանձին ուղղութիւնը, իր առանձին ձգտումները, իր առանձին շահերը, իր առանձին հասկացողութիւնները,

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔՆԵՐԸ ԵՎ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

ՀՀ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ՀԱՏՈՒԿ ՆԻՍՏ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ,,ՀԱՅԱՍՏԱՆ,,

ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է ՇԱԲԱԹԸ ԵՎ ՈՉ ՕՐԱԹԵՐԹ

ԳԻՆԸ ԱՄՍԱԿԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴՈՒԹՅԱՄԲ

Ամսվան համար . . . . . 6 մանէթ
Վեց ամսվան համար . . . . . 3 »
Երեք ամսվան համար . . . . . 1½ »
Մէկ ամսվան համար . . . . . 60 կոպ.

ԱՐՏԱՔԻՆ ԳԻՆԸ

Մէկ տարուան համար . . . . . 25 մանէթ
Վեց ամսվան համար . . . . . 13 »
Երեք ամսվան համար . . . . . 6½ »
Մէկ ամսվան համար . . . . . 2 մանէթ 25 կոպ.

Բաժանորդագրութիւնները կ՚ընդունուին միայն խմբագրութեան մէջ։

Ձրի նմուշներ չեն տրուիր։

Ձեռագրերը չեն վերադարձուիր։

Անանուն նամակներ չեն առնուիր։

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է ուղարկել 10 կոպ. մարկ։

Հեռագրական հասցէ՝ Երևան, «Հայաստան»։

Հեռաձայն № 23։

Խմբագրատունը բաց է ամէն օր առաւօտեան 9-էն մինչև երեկոյեան 5։

Խմբագրատան հեռաձայնը № 23։

ՓՈՍՏԻՆ ԲՈՂՈՔԻՉԸ

Ա. ՍԱՍ— ՆԵՐ ԵՐԵՍՏԱՒԱՐ

Ա.

Փոստին վրայ հետաքրքրական պատմութիւններ կը լսուին։ Ես ալ ունիմ մէկ պատմութիւն, որ ինծի պատահեցաւ Ալեքսանդրապոլի փոստին մէջ